

Приложение

Настоящото приложение не представлява част от анализа и предложенията на ЕКРН, отнасящи се до положението в България.

ЕКРН би желала да посочи, че анализът, който се съдържа в нейния трети доклад за България, е извършен към дата 27 юни 2003 г. и не взема предвид последващото развитие.

Съгласно установената от ЕКРН процедура за изготвяне на докладите по страни, българските власти водиха поверителен диалог с ЕКРН по отношение на предварителния вариант на текста за България. Редица техни коментари бяха взети под внимание от ЕКРН и включени в доклада.

Независимо от това, вследствие на диалога, българските власти изказаха изричното желание като приложение към доклада на ЕКРН да се включат и следните бележки от тяхна страна.

Коментари по Третия доклад за България на ЕКРН

Българските власти изразяват съжаление, че само част от техните коментари, представени по проекта на Третия доклад за България, са разгледани с подобаващо внимание от ЕКРН и че последната е решила да остави непроменени редица текстове, съдържащи очевидни неточности, които представят погрешно реалното положение в областта на правата на човека в България.

Общи бележки

В доклада не е направено ясно разграничение между констатираните или потвърдени от докладчиците факти и различни твърдения, направени от "някои източници" (многократно цитирани). Посочените "източници" би следвало да бъдат по-ясно идентифицирани, така че читателите да бъдат в състояние малко по-добре да преценят достоверността на тези твърдения, които за съжаление създават превратна представа относно истинската ситуация в България.

По отношение на Резюмето:

Част от твърденията и заключенията, съдържащи се в Резюмето, не отговарят изцяло на констатациите в самия доклад.

Втори параграф на Резюмето:

(виж коментарите по отношение на съответните части на Доклада)

- трето изречение: Само политическите партии, образувани "на етническа, расова или верска основа" и "партии, които си поставят за цел насилствено завземане на държавната власт", са забранени по чл. 11, ал. 4 на Конституцията. Що се отнася до "етническа", ограничението е приложимо само към партии, чиито устави предвиждат, че членството в тях е открито само за конкретна етническа група/групи.

Трети параграф на Резюмето:

- второ изречение: България е страна по Международната конвенция за премахване на всички форми на расова дискриминация, Конвенцията (№ 111) относно дискриминация в областта на труда и професиите, Конвенцията за борба срещу дискриминацията в областта на образованието и Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените. Тези международно-правни документи са неразделна част от българското национално законодателство.

В този контекст бихме предложили ЕКРН да бъде по-конкретна в препоръките си към България да ратифицира "други" международни инструменти, свързани с борбата с расизма и нетолерантността.

- трето изречение: Свободата на сдружаване е конституционно гарантирана на всички граждани в България, включително на лицата, определящи себе си като македонци, като тя подлежи само на ограниченията по чл. 11, ал. 4 от Конституцията на България (виж по-горе).

- седмо изречение: виж коментарите по отношение на параграфи 50 до 65 по-долу.

- девето изречение: виж коментарите по отношение на параграфи 75 до 77 по-долу.

- десето изречение: В националната образователна система **никога не е имало политика на "сегрегация"** по отношение на децата от ромски произход. Фактът, че в някои квартали на някои градове конкретни училища се посещават предимно от ученици от ромски произход, се явява нецеленасочен резултат от административното деление в училищната система. Съгласно правилата, валидни за всички деца, независимо от техния етнически произход, приемането в което и да е обществено училище е било свързано административно с местоживеенето на семейството. В квартали, където населението е предимно от ромски произход, тази система доведе до появата на училища, посещавани предимно от ученици от ромски произход. За премахването именно на тази ситуация властите предприемат специални мерки. Следователно понятието "сегрегация" по отношение на деца от ромски произход е невярно.

По отношение на параграф 15 от доклада:

съгласно чл. 54, ал. 1 от Наказателния кодекс установената от българските съдилища практика е да разглеждат каквито и да са доказани расистки подбуди на нарушителите като отегчаващо вината обстоятелство.

По отношение на параграфи 17 и 18 от доклада:

Малкият брой наказателни преследвания и присъди по членове 162, 163 и 172, ал. 1 от Наказателния кодекс **действително** се дължи на факта, че в българското общество съществуват само изолирани случаи на такива престъпления. Този факт се потвърждава от събраните статистически данни за престъпността, които включват и всички престъпления с расистки подбуди.

По отношение параграф 50 от доклада:

Представителите на турското малцинство участват в управляващата парламентарна коалиция в България. Те заемат министерски постове, постове на областни управители и заместник-областни управители, а също така са широко представени в общинските съвети.

За съжаление е факт, че някои райони, в които лицата, принадлежащи към турското малцинство формират голяма част от населението, бяха особено тежко засегнати от икономическата рецесия по време на прехода на България към пазарна икономика. Същевременно много други лица, не принадлежащи към турското малцинство, също живеят в тези региони и са еднакво тежко засегнати от тези икономически трудности.

Следователно заключение, че само лицата, които принадлежат към турското малцинство са " в неравностойно финансово и социално положение в сравнение с останалата част от българското население" би било неточно.

По отношение параграфи 52, 53 и 55 от доклада:

Правото на мирни събрания е изрично гарантирано от Конституцията на Република България. Член 43 от Конституцията предвижда, че "Гражданите имат право да се събират мирно и без оръжие на събрания и манифестации" и че "Редът за организиране и провеждане на събрания и манифестации се определя със закон".

Съгласно съответните разпоредби закона, които са изцяло в съответствие с международно-правните задължения на България, всички граждани в България, независимо дали принадлежат към "малцинство" или към "мнозинство", се ползват изцяло и ефективно от равни права, включително по отношение на правото на мирни събрания.

По отношение параграф 54 от доклада:

Етническата принадлежност в България е въпрос на свободен личен избор. Освен това, член 6, ал. 2 от Конституцията на Р. България предвижда, че "Не се допускат никакви ограничения на правата или привилегии, основани на раса, народност, етническа принадлежност, пол, произход, религия, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично и обществено положение или имуществено състояние".

Наличието на български граждани, които се определят като македонци, е надлежно отразено в официалните резултати от националното преброяване през 2001 г. – общо 5071 лица към 1 март 2001 г. Този очевиден факт не изисква каквито и да е допълнителни действия за "признаване" от страна на българската държава.

Както бе потвърдено от Конституционния съд на България (виж: Решение № 4 от 21 април 1992 г.; № 2 от 8 февруари 1998 г.), Конституцията на Република България изрично признава наличието на етническо, верско и езиково разнообразие в страната.

Същевременно в българското законодателство не се използва термина "национално малцинство". В международното право също не съществува дефиниция на този термин.

При тези обстоятелства не би било възможно някакво "по-добро признаване" на дадена общност именно като "**национално**" малцинство.

Следва да се подчертае също, че тези 5071 лица, които определят себе си като македонци, се ползват напълно и ефективно от всички права и свободи, гарантирани на всички български граждани.

По отношение на параграфи 53 (втора част) и 57 от доклада:

Твърденията, съдържащи се в тази част на доклада, не са подкрепени с факти. След приемането на втория доклад на ЕКРП не е имало данни за каквито и да било конкретни проблеми (например "тормоз") по отношение на правото на мирни събирания на всички малцинствени групи, включително "македонци", във връзка с твърдения за дискриминация и действия на нетолерантност от страна на властите срещу лица, които открито са се обявили за македонци или за недопускане на "тази група" да живее заедно с мнозинството от населението, в дух на взаимно уважение.

(Виж също така коментара по отношение на параграф 54 по-горе).

По отношение на параграф 56 на доклада:

Българските власти следят внимателно **всички** твърдяни действия на нетолерантност спрямо **което и да е лице** под тяхна юрисдикция без дискриминация и, ако е необходимо, предприемат стъпки за наказание на извършени такива действия.

По отношение на параграфи 58 и 59 на доклада:

В България има мюсюлмани говорещи български език (посочени в доклада като "помаци"). По време на националното преброяване, извършено при съблюдаване на най-високите международни стандарти, при което всяко лице е могло да определи своята етническа принадлежност съгласно неговия/нейния собствен свободен избор, 49 764 лица са се определили като българи-мохамедани. Този факт е надлежно отразен в официалните резултати от националното преброяване през 2001 г. Следователно, тези лица **не** са "смесени" с членове на която и да е друга група.

Няма конкретни данни за наличие дискриминация, и по-специално при наемане на работа или във висшето образование заради предразсъдъци срещу българите-

мохамедани. Нещо повече действащите разпоредби на българското трудово законодателство и тези в областта на висшето образование, изрично забраняват дискриминация на основата на етническо самоопределение или религия и се прилагат стриктно.

По отношение на параграф 60 от доклада:

Както вече бе отбелязано, българските власти следят внимателно **всички** твърдяни действия на нетолерантност срещу **което и да е лице** под тяхна юрисдикция без дискриминация, и – ако е необходимо, предприемат стъпки за наказание на такива действия.

По отношение параграф 61 от доклада:

Както вече бе отбелязано, българските власти непрекъснато се борят със стереотипи и предразсъдъци, ако и когато такива се проявяват спрямо лица, принадлежащи към **което и да е** съществуващо етническо, религиозно или езиково малцинство.

По отношение параграф 65 на доклада:

Компетентните власти в България не са получавали информация за прояви на расизъм и нетолерантност от страна на обществото към ромите или към други малцинствени групи, нито за "съществуването на подобна тенденция в продължение на няколко години". Властите са наясно за наличието на някои стереотипи и предразсъдъци, които, действително, **биха могли** "понякога" – но не **непременно** – "да доведат до прояви на дискриминация". Това, обаче, са изключително изолирани прояви. Освен това, компетентните власти в никакъв случай не са "пасивни", когато се изправят пред такива прояви – те решително се борят с тях и наказват извършителите.

По отношение на параграфи 69 и 70 от доклада

Противно на двусмисленото твърдение на ЕКРН, че проявите на антисемитизъм "не са широко разпространени" в българското общество, такива прояви практически **не съществуват** в България.

През цялата си история българското общество е съхранило толерантността и уважението към различията като едни своите основни ценности. Ярък пример за това е спасяването от българския народ на 50 000 български евреи от депортация в нацистките концентрационни лагери през Втората световна война, 60-годишнината от което бе отбелязано през март 2003 г. в цялата страна. По случай Деня на жертвите на Холокоста на 10 март, българският парламент прие Декларация, в която заклеими нетолерантността, расизма, расовата дискриминация, ксенофобията и антисемитизма.

Спирайки се на тези исторически събития в своето обръщение на Конференцията по антисемитизма на ОССЕ (Виена, 19 юни 2003 г.), министърът на външните работи на България г-н Соломон Паси припомни, че "по време на Втората световна война България бе единствената европейска държава, която спаси своите евреи, като ги задържа в родината им". Г-н Паси отново подчерта пълната ангажираност на България за проявяване на "нулева толерантност" по отношение на всички форми на нетолерантност, включително антисемитизма.

В този контекст, е очевидно защо през изминалите години в България има данни само за няколко изолирани случая и че твърденията на някои анонимни източници за увеличаването на такива прояви, само изопачават действителността. (За съжаление, тези твърдения явно безкритично са били възпроизведени от ЕКРН.)

По отношение на параграфи 72 и 73 от доклада

Твърдението, че е налице липса на достоверна информация за положението на различни малцинствени групи, живеещи в България, е невярно. Цялата съществена информация (пол, имуществено състояние, равнище на образование, заетост и т.н. и т.н.) по отношение на всички лица, живеещи на територията на България, включително и на тези, които са се определили като принадлежащи към малцинствена група, е събрана при националното преброяване през 2001 г. Нещо повече, тази информация е била използвана в процеса на вземане на решения от българските власти. На основата на тази информация правителството е разработило различни програми в областта на заетостта, образованието, обучението, социалните услуги и т.н., които понастоящем се изпълняват. Някои от тези програми съдържат специални мерки, конкретно насочени към разрешаване на проблемите на дадени малцинствени групи.

По отношение на параграф 75 от доклада

С измененията и допълненията на чл. 80 от Закона за Министерството на вътрешните работи бяха въведени допълнителни ограничения за използването на оръжие от полицията. Те напълно съответстват на Основните принципи на ООН за използването на сила и оръжие от служители на правоохранителните органи (1990). Одобрена бе също така и специална Инструкция за използването на помощни средства от Министерството на вътрешните работи, изготвена с участието на НПО, компетентни в тази област. В допълнение, със съдействието на Съвета на Европа бе разработен Етичен кодекс, който въвежда дори още по-строги стандарти по отношение използването на оръжие от полицията. Тези факти ясно показват, че твърденията на "някои" НПО в това отношение са неточни.

За съжаление, случаи на прекомерно използване на оръжие, макар и редки има, но при тях жертвите не са само роми. Следователно, съдържанието на този параграф е неточно.

По отношение на параграфи 76, 77, 81 и 82 от доклада

Третото и четвъртото изречение на параграф 76 съдържат недоказани твърдения на някои неидентифицирани източници. Българските власти многократно са отбелязвали, че при **всички** случаи на предполагаеми нарушения на закона от полицейските сили, се провеждат разследвания и когато тези нарушения се докажат, извършителите, а когато е необходимо и техните непосредствени ръководители, се санкционират. Както е отбелязано и от ЕКРН, има редица случаи, при които полицейски офицери, чиято вина за такива нарушения е била доказана, са освобождавани от полицията. Освен това, когато фактите от разследването сочат, че е било извършено престъпление, всички събрани материали се внасят в Прокуратурата за последващи действия. Това е задължителна процедура, която се следва без изключение, независимо от етническата принадлежност на жертвите на твърдяните нарушения. В допълнение към това, Министерството на вътрешните работи е предприело необходимите практически мерки за да се премахнат първопричините за такива нарушения и за да се предотврати тяхното извършване в бъдеще. Например, въведена е специална регистрационна система за оплаквания от лошо отношение от страна на полицейските офицери, която се наблюдава внимателно. В тази връзка, би следвало също да се отбележи, че данните за регистрираните към момента оплаквания **не е** предоставят никакви факти в подкрепа на твърдението, че има повече случаи на лошо отношение към членовете на ромското общество отколкото към членовете на мнозинството от населението" (параграф 77). Независимо от това, компетентните власти в България са решени да предприемат необходимите действия, ако им се представят конкретни факти, сочещи, че полицията

преднамерено проявява по-лошо отношение към членовете на ромското население или към лица, принадлежащи към други малцинствени групи.

По отношение на параграф 89 от доклада:

ЕКРН правилно е отбелязала, че членовете на ромската общност изпитват сериозни трудности в много области на живота. Останалата част от този параграф, обаче, за съжаление съдържа недоказани, неверни обобщения.

Проблемите, изпитвани от значителна част от ромското население в Централна и Източна Европа, включително в България, са главно от **социално-икономически** характер. Българските власти добре познават мащабите на тези проблеми и до голяма степен са идентифицирали техните първопричини.

На основата на внимателен анализ на различни аспекти на положението на ромското население в България при прехода към пазарна икономика, българските власти са разработили и изпълняват комплекс от мерки, насочени към всеобхватно решаване на проблемите на членовете на ромското население. Една от най-важните от тези мерки бе приемането през 1999 г. от правителството на "Рамкова програма за равнопоставено интегриране на ромите в българското общество", разработена с активното участие на над 70 ромски организации.

Изпълнението на Рамковата програма, координирано от Националния съвет по етническите и демографските въпроси (НСЕДВ), включва следните конкретни практически мерки:

- в областта на защитата от дискриминация;

- Разработен бе Закон за защита срещу дискриминация, приет от Народното събрание на 16 септември 2003 г.;
- Към Национална служба "Полиция" (НСП) бе създадена Специализирана комисия по правата на човека, председателствана от заместник-директор на НСП (със специално внимание върху ромското малцинство). Към всяка териториална дирекция на Министерството на вътрешните работи са назначени регионални координатори, които осъществяват координацията със Специализираната комисия и организират на местно ниво дейностите свързани, със защитата на правата на човека. През м. март 2003 г. е проведено обучение с лектори от НПО по защита правата на човека, в което участваха всички регионални координатори.
- през м. септември 2002 г. бе създадена Постоянна работна група по въпросите на правата на човека към Министерството на вътрешните работи, председателствана от заместник-министър на вътрешните работи с участие на представители на съответните дирекции и национални служби. Целта на работната група е да създаде институционалната рамка за предлагане на цялостни решения по въпроси, отнасящи се до правата на човека;
- назначаване на 158 роми в Министерство на вътрешните работи. В Охранителна полиция към Национална служба "Полиция" работят 4 офицери и 89 сержанти;
- курсове за обучение на персонала от Охранителна полиция към регионалните дирекции в Пловдив, Сливен, Пазарджик, Монтана, София с цел по-добро запознаване на полицаите с историята, традициите, обичаите и религиозните убеждения на различни етнически малцинства, особено на ромите с цел да се подобри взаимното разбирателство между полицейските служители и представителите на етнически малцинствените общности; курсове за полицейски сержанти и курсанти (главно роми) в Полицейската академия; курсове за обучение на полицейски офицери и семинар за директорите на регионалните и районните дирекции, насочени към създаване на умения за работа в мултикултурна среда и съблюдаване на стандартите по правата на човека.

- извършено бе експертно проучване по социалната интеграция на етническите малцинства в българската армия. В програмата за обучение за академичната 2002/2003 г. на висшите военни училища и Военната академия "Г. С. Раковски" са включени специални модули, запознаващи курсантите с културата на етническите малцинства в България и насочени по-специално към премахване на всякакви съществуващи предразсъдъци между представителите на различни етнически групи.

- в областта на образованието;

- Правителството разработи цялостна концепция за интегриране на децата и учениците от малцинствен произход в сферата на образованието със специален фокус върху децата, принадлежащи към ромското малцинство;
- Създаден бе Консултативен съвет по образованието на децата и учениците от етническите малцинства, който разработва стратегия относно образователната политика, насочена към деца и ученици от етнически малцинства в която приоритетно място е отделено на работата с ромските деца. Също така Консултативният съвет разработва проекти, съдържащи конкретни мерки, насочени към интеграцията на ромските ученици с техните връстници.
- Министерство на образованието и науката одобри през м. септември 2002 г. "Инструкция за интеграцията на децата и учениците от малцинствата", съдържаща следните стратегически цели:
 - интегриране и съхраняване на етническата и културната идентичност на децата и учениците, принадлежащи към малцинства чрез обучение и допълнителни учебни програми;
 - преодоляване на конкретни проблеми с цел да се приложи изцяло на практика принципът на равен достъп до качествено образование;
 - създаване на предпоставки за по-успешна социализация на младежите от различни малцинствени етнически общности;
 - превръщането на културното разнообразие във фактор на взаимно опознаване и източник на духовно развитие за младите хора с оглед създаване на благоприятна среда за взаимно зачитане, толерантност и разбирателство;
- Документът очертава конкретните проблеми, които срещат учащите от ромската общност и поставя конкретни цели, свързани с интеграцията на децата и учениците от ромското население: ред за преместване на ученици от училища в ромски квартали и създаване на по-добри възможности за достъп до качествено образование. Регионалните инспекторати по образование, общините и управителните органи на училищата вече са предприели конкретни мерки за изпълнение на Инструкцията;
- Наредба № 6 на Министъра на образованието и науката за обучение на деца със специални образователни нужди и/или страдащи от хронични болести, слага край на приемането на деца с нормални умствени възможности в специализираните, т. нар. "помощни училища".
- в края на 2002 г. бе приключено обучението на 50 учители и 50 помощници на учители насочено към създаване на конкретни умения за работа в мултикултурна среда. За учебната 2003-2004 учебна година в подготвителната група, подготвителен и I клас се въвежда длъжността "Помощник на учителя", като тяхното основно задължение ще се състои в това да улесняват адаптирането на ромските деца към учебния процес и интеграцията им в мултикултурна среда;
- публикувани са наръчници за обучение по межкултурно образование;
- Министерството на труда и социалната политика в сътрудничество с НСЕДВ реализират програмата "Реформа за повишаване благосъстоянието на децата", насочена към подготовка на деца от предучилищна възраст от

семейства в неравностойно положение (основно от ромски произход) за записване в първи клас. През настоящата учебна година са обхванати общо 2,000 деца.

- проектът, подкрепящ интегрираните училища, изпълняван от Министерство на образованието и науката с ромски неправителствени организации, бе разширен, като понастоящем обхваща 1,500 ромски деца и ученици, които са записани в интегрирани училища.
- влязоха в сила изменения и допълнения към Закона за народното образование (Държавен вестник № 90 от 24.09.2002 г.), които предвиждат, че всички деца от предучилищна възраст подлежат на задължително безплатно включване в подготвителни групи в детските градини и в подготвителни класове в училищата. За тази цел са предоставени средства от държавния бюджет (като от тази мярка ще се възползват най-вече деца от ромски и турски произход);
- Учебната програма включва теми и текстове, насочени към представяне на ромски и други етнически малцинства в България и посочване на примери от литературата и от произведения на видни художници, принадлежащи към малцинствата.

- в областта на здравеопазването:

- Министерство на здравеопазването е провело проучване в 15 български града (януари – февруари 2003 г.), с цел оценка на здравния статус на ромската общност и идентифициране на проблемите, които срещат ромите в системата за здравеопазване. Проучването е предоставило основата за проект за Здравна стратегия за ромите, подготвена от Министерството;
- Във Видин, Сливен и Кюстендил (градове с висок процент на ромско население) е доставено модерно медицинско оборудване. В рамките на Националния план за здравеопазването е доставено медицинско оборудване за първична медицинска помощ за цялата селска мрежа, включително за райони с преобладаващо ромско население;
- По Националната имунизационна схема са отворени пунктове за задължителни безплатни имунизации на ромите (деца и възрастни);
- със съответните изменения и допълнения на Закона за здравето осигуряване, от 1 януари 2003 г. бе увеличен броят на лицата, осигурени от държавния бюджет. По-конкретно всички деца под 18 години имат задължителна безплатна здравна осигуровка. Осигурен е и пряк достъп до педиатрични и гинекологични клиники.

- В областта на заетостта и социалното осигуряване понастоящем предимно Министерството на труда и социалната политика осъществява редица мерки и програми за социално и икономическо интегриране на безработни роми, насочени към осигуряване на подходящи възможности за работа и професионална квалификация на лица от ромската общност:

- Програми за временна заетост в обществени дейности: Национална програма за временна заетост, Програма за временна заетост през зимните месеци и Специализирани програми, осъществявани във всички региони на страната. Целта е да се осигури минимален доход, чрез наемането им на работа на безработни, които разчитат на социални помощи;
- обновяване на туристически места и сгради: целта е да се осигури временна заетост в строителството, създавайки по този начин условия за устойчива заетост в туристическия сектор;
- през 2002 г. Министерството на труда и социалната политика разработи Национална програма "От социални помощи към осигуряване на заетост", насочена към осигуряване на работа и социална интеграция на дългосрочно

безработни, които получават социални помощи. Към края на 2003 г. се очаква да се присъединят 100,000 безработни. Програмата включва компоненти като "Ограмотяване" и "Квалификация", насочени към увеличаване на конкурентоспособността на неграмотните и безработните на пазара на труда. През 2003 г. в курсове за ограмотяване са включени 1000 безработни, от които около 80% са от ромски произход;

- През зимния период на 2002-2003 г. с финансиране от Фонда за социални помощи са открити около 5000 детски стола като социален механизъм за привличане на децата в училище;

- в областта на градоустройството и условията на живот:

- разглеждат се възможностите за узаконяване, когато е възможно, на незаконно построени жилища;
- Общините в София и Пловдив осъществяват проекти "Строителство на жилища за ромите" с финансиране, частично осигурено от Банката за развитие на Съвета на Европа. В София бяха построени 75 дву- и триетажни къщи за ромите, живеещи в квартал "Христо Ботев". Извършено бе изграждане на техническата инфраструктура, обновяване на училищата, детските градини и здравните центрове. В Пловдив 40 от планираните 72 сгради са вече построени. Други проекти за градоустройствено развитие са приключени и/или са в процес на реализация в градовете Стара Загора, Пазарджик, Лом, Омуртаг, Венец и Дулово.

- в областта на културата:

- През август 2002 г. Министерство на културата, НСЕДВ, Община Стара Загора, фондация "Отворено общество" и други донори, финансово подкрепиха 10-та годишнина на ромския фестивал Ромафест в гр. Стара Загора;
- През 2002 г. ЮНЕСКО одобри представен от Министерство на културата проект за 20 000 щ. дол. за създаването на Ромски театър. Този проект понастоящем е в процес на реализация;
- През 2001 г. НСЕДВ, Община Шумен и други донори подкрепиха финансово турне на българския Ромски филхармоничен оркестър и на фолклорен испански оркестър в България и Испания;
- Ромската Нова 2003 година бе отбелязана с гала-концерт и серия от културни събития в ромските квартали в София и в цялата страна. НСЕДВ осигури финансиране на културната програма;
- През 2003 г. НСЕДВ финансово подкрепи празнуването на Международния ден на ромите, 8 април, в София и в провинцията;
- През 2002 г. започна реализирането на съвместен проект на Министерство на културата и ПРООН "Гражданско развитие и участие чрез мрежата на читалищата". Проектът съдържа компонент "включване на социални и етнически групи в обществения живот";
- През 2002 и 2003 г. НСЕДВ и Министерство на културата подкрепиха различни други културни и образователни събития, организирани от ромски организации.

Допълнителни дейности за по-пълно информиране на обществото относно проблемите на ромската общност (радио- и телевизионни предавания и вестници на ромски език, семинари за журналисти от малцинствата и т. н.) бяха осъществени и с финансовата подкрепа на НСЕДВ.

През септември 2003 г. българското правителство прие специален **План за действие** за изпълнение на Рамковата програма, който съдържа конкретни по-нататъшни мерки за решаване на социално-икономическите проблеми на ромската

общност, включително равен достъп до образование, заетост, здравеопазване, подобряване на жилищните условия и т.н.

Изпълнението на Плана за действие се финансира от държавния бюджет. За периода 2003-2004 г. вече са отделени 28.6 млн. лева от бюджета.

Горното изброяване не включва част от програмите, реализирани в други сфери – които, макар и да не са предназначени изключително за ромите, се ползват от мнозинството от членовете на ромската общност. В този контекст, твърдението, че българските власти не са предприели стъпки за подобряване на ситуацията, е **очевидно несъстоятелно**.

Много други твърдения, съдържащи се в параграф 89, са също толкова неточни.

Частично обяснение за някои от тези неточности се съдържа в **Доклада** на срещата, организирана от Проекта за етнически отношения и посветена на **Ромските махали в Югоизточна Европа: политика, бедност и етнически вълнения** (13-14 декември 2002 г. в Скопие, Република Македония). Кратки извадки от този показателен в много отношения доклад (наричан по-долу за краткост Доклада от Скопие) биха допринесли за по-доброто разбиране на някои важни аспекти от положението на "ромските махали" не само в България, но и в др. страни. Освен това, в него ясно се посочва, че проблемите на жителите на тези махали би следвало да се анализират и от историческа гледна точка (което ЕКРН очевидно не е взела предвид).

Ромските райони в градовете на много от държавите в Югоизточна Европа не са резултат от бездействие или от преднамерена "гетоизация" от страна на властите, а са наследство от Отоманската империя. Този факт е ясно признат и в Доклада от Скопие: "Ромските махали са социално и историческо явление, водещо началото си от отоманските закони, които са действали векове наред" (стр. 10).

По отношение на настоящата обстановка в тези квартали, в Доклада от Скопие се отбелязва: "По време на пост-комунистическия преход тези махали бяха изправени пред неконтролно нарастване в резултат на имиграцията на бързо нарастващото и обедняващо ромско население" (стр. 1).

Вследствие на различни обективни и субективни фактори за много (но в никакъв случай не за всички!) членове на ромската общност бе особено трудно да се адаптират към новите реалности на пазарната икономика. "...Жителите на ромските махали са все още пленници на миналото, като продължават да се придържат към поведение, съответстващо на разбирането за социалистическата социална държава, което се сблъсква със съвременните реалности на пазарната икономика и приватизацията." (Доклад от Скопие, стр. 6).

По-конкретно, твърдението, съдържащо се в доклада на ЕКРН, че хората, живеещи в тези квартали "нямат достъп до основни обществени услуги", е невярно по същество. В това отношение съществуват някои трудности, (въпреки че те далеч не са в описаната степен), но властите предприемат конкретни мерки за разрешаването им (виж по-горе).

Както отбелязва съветникът по въпросите на рома и синти на ОССЕ, Н. Георге, по време на срещата в Скопие: "... много от ромите смесват обществените услуги с правата, от които те следва да се ползват и които се гарантират от социалната държава та" (Доклад от Скопие, стр. 16).

ЕКРН също правилно отбелязва, че много жилища в ромските квартали са строени без разрешение за строителство върху земя, която често принадлежи на общините, или, съгласно Доклада от Скопие "нарушение на строителните и планировъчните правила или най-малкото извън процеса на градоустройственото планиране" (стр.5). Българските власти се опитват да подхождат към проблема по-прагматично (виж по-горе), но от тях не може да се очаква да нарушават закона в този процес.

По въпроса за електроснабдяването, следва да се отбележи, че жителите на такива квартали понякога отказват да изплащат сметките си за електроенергия. Според Доклада от Скопие, (стр.7) това положение би могло поне частично да бъде обяснено с факта, че "жителите на ромските махали са убедени, че те като граждани имат право на електричество и други услуги и че държавата е задължена да им ги предостави, като до голяма степен ги субсидира". В тази ситуация може да се окаже, че доставчиците на електроенергия нямат друг избор освен "понякога да спират" електрозахранването, за да подтикнат потребителите да започнат да плащат в срок дължимите суми. Би следвало да се подчертае, че такива спирания на електричеството са част от стандартната практика и етническият произход на потребителите няма никакво отношение при тези случаи.

По отношение на социалните помощи, които се твърди, че в повечето случаи, ромите не получават, макар че имат право на тях, трябва да се подчертае, че българското социално-осигурително законодателство залага еднакви обективни критерии за достъп до социални помощи за всички граждани, независимо от техния етнически произход (освен това каквато и да е дискриминация, включително на етническа основа, е изрично забранена от закона). Въпросът кой има или няма право на социални помощи се определя от съответните социални служби на основата на проверка на доходите. Всяко едно решение на тези служби трябва да бъде (и е) в писмена форма и ясно мотивирано. Когато кандидатът за социални помощи не е доволен от решението, той/тя има право да го обжалва пред регионалната социална служба. Следователно, това твърдение на ЕКРН е също неточно.

По отношение на параграф 90 от доклада:

Това твърдение е очевидно неточно. **Няма** данни, че проблемите на членовете на ромската общност, са източник на нарастващо напрежение между тях, от една страна и властите и населението от мнозинството, от друга, както твърди ЕКРН. Също така, няма данни, че "организираните от жителите на ромските квартали митинги в подкрепа на правата им водят до открит, и понякога насилствен сблъсък" с "мнозинството" от населението.

Незначителният брой случаи на временно напрежение (но в никакъв случай не "насилствен сблъсък") са били по същество по-скоро социално-икономическо отколкото етническо явление, като са предприети мерки, насочени към тяхното преодоляване (виж по-горе).

По отношение на параграф 91 от доклада:

Този текст също, за съжаление, е представлява едно невярно обобщение, което не е подкрепено с факти. Някои косвени доказателства биха могли вероятно да доведат до предположението за наличието на някои стереотипи и предразсъдъци сред "населението от мнозинството" (както впрочем и сред малцинствените групи). Може също така да се предположи, че някакви запазили се стереотипи и предразсъдъци биха могли евентуално да доведат до изолирани прояви на нетолерантност или дискриминация между частни лица в ежедневието живот. Например, твърдения за необслужване на клиенти от сервитьори, предполагаемо само поради техния етнически произход, понякога се цитират от НПО. Верни или не, тези твърдения не могат да бъдат разглеждани като категорична индикация, че срещу ромите все още има широка дискриминация във всички сфери на живота или че ромите са подложени в голяма степен на расизъм и нетолерантност от страна на населението от мнозинството.

В този контекст също така трябва да се подчертае, че властите са решени да продължат да се борят с такива стереотипи и предразсъдъци с помощта на членовете на ромската общност.

С оглед на гореизложеното, очевидно е, че препоръките, съдържащи се в параграф **92**, са само частично релевантни.

По отношение параграф **93** от доклада

Твърденията, че на някои роми с необходимото образование се отказва работа единствено поради техния етнически произход, е неточно. Би следвало освен това да се припомни, че действащите разпоредби на българското трудово законодателство изрично забраняващи дискриминация на основата на етническо самоопределяне или религия, се прилагат стриктно и неспазването на тези разпоредби подлежи на наказателни санкции.

По отношение на параграф **96** от доклада:

Отново трябва да се подчертае, че в България никога не е провеждана политика на "сегрегация" в училищата (виж коментара по десетото изречение на Трети параграф на Резюмето);

По отношение на параграфи **97** и **99** от доклада:

Правителството осъществява специални мерки, насочени към пълната интеграция на ромските деца в училищата (виж коментара по параграф **89** по-горе). Следователно, твърдението, съдържащо се в параграф **99**, е неточно.

С оглед на гореизложеното, е очевидно, че препоръките, съдържащи се в параграфи **100** и **101**, са само частично релевантни.

По отношение параграф **105** от доклада:

В светлината на релевантната информация, предоставена по-горе, е очевидно, че заключенията, съдържащи се в този параграф, са неточни и противоречат на фактите.

По отношение параграф **108** от доклада:

Един от последните и особено важни случаи, когато българските власти заеха "ясна позиция, потвърждаваща тяхната политическа решимост да осъществяват Рамковата програма", бе личното участие на министър-председателя на Република България Симеон Сакскобурготски в международната конференция "Ромите в разширяваща се Европа – предизвикателства за бъдещето" (Будапеща, 30 юни – 1 юли 2003 г.), на която той препотвърди ангажимента на българските власти за решаване на проблемите на ромското население в България.